

EDITORIAL

Ciutats imaginades

Fer el retrat d'una ciutat és el treball d'una vida i cap foto és suficient, perquè la ciutat està canviant sempre. Tot el que hi ha a la ciutat és part de la seua història: el seu cos físic de rajola, pedra, acer, vidre, fusta, com la seua sang vital d'homes i dones que viuen i respiren. Els carrers, els paisatges, la tragèdia, la comèdia, la pobresa, la riquesa.

Berenice Abbott

Definir és aclarir el sentit i fitar els límits d'una cosa material o immaterial. La definició d'una imatge remet, d'altra banda, a la nitidesa amb la qual un dispositiu capta un objecte. En aquest número de kult-ur, la secció monogràfica Àgora proposa una reflexió sobre com les noves definicions urbanes delimiten el que és o no és una ciutat. Caldria plantejar-se si en societats afligides d'una més que evident hipertròfia visual, totes dues accepcions —la que apel·la a l'argument i la que refereix a la percepció òptica—, no tendeixen a confondre's reduint el sentit de l'urbe i el que aquesta és o no és, a la seua aparença. Hui pràcticament ningú del nostre entorn viatja a una ciutat que no haja vist prèviament. La selecció d'una destinació requereix imaginar-lo i per a això ja no basta el relat dels qui allí viuen, ni les narracions de quants ja han estat, ni les dades contingudes en qualsevol informe. De fet, és probable que aquests contrastos no siguen ni tan sols contemplats, almenys, en primera instància. Empreses com Google exploten la idea que el desig es connecta des del visual i el seu cercador d'imatges és actualment el principal motor de coneixement per a començar a saber de quasi qualsevol cosa, inclòs un lloc.

L'obsessió per veure s'ha instal·lat com a norma en l'àmbit del que s'ha anomenat cibercultura i per aquest motiu si parlem d'imaginar una ciutat puguem evocar almenys dos processos. Un és el propi del somni o la fanta-

sia que construeix mons possibles en la línia de les ciutats imaginades d'Italo Calvino. L'altre procés refereix a la representació des dels espais objectivats, això és, a les definicions o delimitacions visuals de la ciutat. És ací on la mirada, saturada d'estímul i reflexos, pot distraure la seua atenció i embullar-se en miratges capaços de convertir espais urbans en aparador, escenari de *performance* o en plató televisiu. Els símptomes de la turistificació són molt eloqüents en aquest sentit: centres que exemplifiquen els no llocs de Marc Augè pels quals transita una ciutadania desvinculada i sense ancoratges; barris que simulen parcs temàtics i places buidades que han mutat en simples escenaris, edificis-decorat, llars-façana, calles-fons de *selfie*, ciutats-marca amb vides d'atrezzo. Semblara que el sentit de la ciutat es fitara en l'estètic i que això últim es reduïra al límit del gaudi visual.

No obstant això, com va intuir la fotògrafa estatunidenca Berenice Abbott, l'estètica de les ciutats no està feta de reflexos i les seues imatges no evocuen mers objectes emmarcats. No almenys si com a estètica entenem allò que transcendeix el visual per a situar-se en el sensitiu. En aqueix moment les imatges evocuen també sons, sensacions tàctils, sabors i aromes en un procés de lectura en el qual es compromet la pròpia experiència. A través d'aquesta dinàmica d'interpretació podem extraure de les imatges les petjades de les relacions humanes que travessen els espais, així com les narracions i històries no evidents que defineixen processos i contextos socials, econòmics, polítics i culturals. A manera de palimpsest, la ciutat conserva impressions d'una altra escriptura anterior en la mateixa superfície que han sigut esborrades per a donar lloc a la qual ara existeix. Per això el retrat d'una ciutat requereix tota una vida i la mirada sobre l'espai urbà no delimita ni fita necessàriament el seu significat sinó que pot obrir-lo a múltiples sentits.

És aquest saber compromés amb la pròpia experiència el que va portar a Walter Benjamin a afirmar que no importa molt no saber orientar-se en una ciutat però que perdre's en ella requereix aprenentatge.¹ Seguint a l'escriptor alemany, recuperar la noció d'experiència única i significativa implica trencar amb la rutina i amb l'habitual relació que mantenim amb els espais. La compulsiva reproducció d'experiències vicàries, homogènies i intercan-

1 Walter Benjamin (1982): *Infancia en Berlín hacia 1900*. Madrid, Alfaguara.

viables que promou el capitalisme i multiplica la cultura de la imatge empobreix la consciència de descobriment que, en definitiva, hauria de ser el sentit mateix de l'aprenentatge. Podríem dir llavors que perdre's per les ciutats imaginades requereix aprendre a transitar entre els seus límits fantasiats i representats per a formar part de les escenes quotidianes que visualitzen també arguments. Suposa obrir els ulls amb l'objectiu de revelar el que amaguen les representacions estereotipades i les escenes prefigurades en postals i catàlegs. És desorientar-se per a recuperar la lucidesa de qui observa per primera vegada i la inestable posició de qui se sent no enlluernat o anestesiat sinó interpel·lat per una imatge.

Recordem que les imatges captades per un dispositiu són una marca en el temps, una mirada atrapada que permet fer present el que en algun moment va ser real i que proposa un joc constant d'actualització a partir de noves mirades. Aquest acte de creació quasi màgic té el seu propi llenguatge, les seues regles comunicatives, i s'inscriu en un discurs complex. De la mateixa manera, la ciutat es presenta davant nosaltres de múltiples formes moltes de les quals es disposen com una sort d'artifici que genera il·lusions òptiques i que amaga realitats molt contradictòries. Així doncs, perdre's en el caos de l'imaginari urbà no sols requereix temps sinó voluntat de deixar-se sorprendre per la trobada de la pròpia mirada amb l'espai i reconèixer-se en ell per a comprendre-ho. En aquest sentit, definir la ciutat també suposa evocar des de la memòria sentida el que la ciutat proposa i contrastar amb altres perspectives i altres memòries els límits porosos de la ciutat. En definitiva, és possible revisar qualsevol definició de l'urbà si és que estem disposats a assumir el repte de fitar els seus límits i optimitzar la nitidesa de les seues imatges des d'una contínua conversa.

Castelló, desembre de 2019.

